

*Голові разової спеціалізованої вченої ради Д 70.052.039 Хмельницького національного університету
д. е. н., професору Анатолію ТЕЛЬНОВУ*

ВІДГУК

опонента - доктора економічних наук, доцента, доцента кафедри управління та смарт-інновацій Київського національного університету технологій та дизайну Бондаренко Світлани Михайлівни на дисертаційну роботу **Власенко Інни Валеріївни** на тему: «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств», подану до разової спеціалізованої вченої ради Хмельницького національного університету на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки України вирішальною мірою залежить від посилення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і організацій на глобалізованому насиченому світовому ринку. Входження України до світової міжнародної спільноти, в першу чергу до Європейського Союзу, забезпечується високою якістю та конкурентоспроможністю продукції вітчизняних товаровиробників. Мати конкурентні переваги вітчизняні підприємства зможуть тільки у тому випадку, коли будуть мати конкурентоспроможні моделі та механізми формування, забезпечення і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, які забезпечують успіх на ринку та сталий розвиток. Для вітчизняних підприємств ситуація ускладнюється веденням на території України повномасштабної війни, в результаті якої економіка України зазнала значних втрат. Більшість вітчизняних виробників змушені шукати нові механізми організації діяльності в умовах війни. Українські підприємства потребують ефективного управління, створення дієвих механізмів та моделей підвищення якості продукції і послуг та забезпечення їх конкурентоспроможності.

Таким чином, наявність об'єктивної потреби у вирішенні зазначених проблем підтверджує актуальність дослідження та зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мети та завдань.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Власенко І. В. була частиною наукової роботи Хмельницького національного університету в межах науково-дослідних тем: «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (номер державної реєстрації: 0120U102088), та «Моделювання стратегій безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації: 0122U001212).

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Сформульовані в дисертації Власенко І. В. висновки і пропозиції достатньо обґрунтовані і мають елементи наукової новизни, що підтверджується якісним та широким аналізом зазначеного обсягу наукових джерел (257 найменувань). Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності та обґрунтованості наукових положень, висвітлених у дисертаційній роботі.

Мета, об'єкт та предмет дослідження відповідають темі роботи. Наукові положення у повній мірі дослідженні, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та опрацьованих автором робіт вітчизняних та закордонних науковців та фахівців з питань якості та конкурентоспроможності продукції підприємств. Поряд з науковою літературою автором опрацьовано низку нормативно-правових актів, а також наукову літературу та вітчизняну і закордонну статистичну інформацію.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується також використанням загальних та специфічних наукових методів, серед яких: історичного аналізу та теоретичного узагальнення;

аналізу і синтезу; системного підходу; графічних; економіко-математичних; абстрактно-логічних, розрахунково-конструктивних; структурно-функціональних методів та ін.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Аналіз наведених та обґрунтованих в дисертаційній роботі наукових положень, висновків та рекомендацій дають підставу стверджувати, що у процесі дисертаційного дослідження автором отримано низку наукових результатів, які містять елементи наукової новизни, найбільш важливими з яких є:

1) вперше запропоновано механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства, основою якого є продуктоорієнтований процесний підхід та моделі оцінки конкурентоспроможності продукції, що забезпечує ефективне управління процесами формування, забезпечення та поліпшення якості в їх взаємозв'язку;

2) розроблено вперше модель розрахунку конкурентоспроможності певного виду машинобудівної продукції на визначеному ринку як ймовірності придбання її на основі розрахунку відносного рівня нормативної якості даної продукції, коефіцієнта дієвості маркетингового комплексу підприємства на визначеному ринку та коефіцієнта інформаційного охоплення цільової аудиторії;

3) удосконалено термінологічний апарат понять «якість продукції» та «конкурентоспроможність продукції» підприємства з обґрунтуванням окремих трактувань для розгляду їх як економічної категорії та як оцінного параметру, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє значно більше розмежувати вказані поняття;

4) дисертантом удосконалено діючі парадигми управління якістю і конкурентоспроможністю продукції підприємства на основі об'єднання їх в одне комплексне парадигмальне бачення з обґрунтуванням ключових аспектів, що потребують оновлення теоретико-методологічного підґрунтя та конкретизацією напрямів видозміни, на основі чого забезпечуватиметься

чітке розмежування якісних характеристик продукції та чинників, що обумовлюють її конкурентоспроможність, формування практично орієнтованої моделі оцінки якості та конкурентоспроможності продукції, яка дозволить визначати як можливість виведення продукції на певний ринок, так і перспективи її реалізації на ньому, а також конструювання і впровадження ефективно діючого механізму управління якістю та конкурентоспроможністю продукції;

5) запропоновано удосконалений продуктоорієнтований процесний підхід до оцінки якості продукції та процесів її забезпечення на кожному з етапів її життєвого циклу в механізмі управління якістю та конкурентоспроможністю продукції на підприємстві, за яким пропонується виокремлення конкретних напрямів оцінки на етапах проектування, виробництва, збуту та післяпродажного сервісу та базових складових оцінки якості і, таким чином, забезпечується підґрунтя для розробки моделі оцінки якості і конкурентоспроможності продукції підприємства у механізмі управління ними;

б) удосконалено узагальнену схему циклічного процесу взаємодії ключових функціональних складових у механізмі формування та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємства з деталізацією окремих процесів та обґрунтуванням спектру і характеристик імовірних проблем в рамках окремих процесів й розробкою алгоритму діяльності щодо їх виявлення, вирішення та попередження появи;

7) заслуговує на особливу увагу запропонована у дисертаційній роботі базова методологія оцінки якості і конкурентоспроможності продукції підприємства на основі виокремлення у складі якості продукції нормативної якості (об'єктивного оцінного параметру) та сприйнятної якості (суб'єктивного оцінного параметру) з обґрунтуванням сутності кожного з понять, їх складових елементів та підходів до оцінки, що дає можливість визначати ключові напрями можливого впливу кожного з параметрів якості на конкурентоспроможність продукції підприємства, а, відтак, розбудовувати

ефективні системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції на підприємствах в сучасному висококонкурентному середовищі їх функціонування з урахуванням ринкових чинників та споживчих потреб.

8) у складі структурних компонентів механізму формування та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємства запропоновано виокремлювати: складову формування якості та конкурентоспроможності продукції, складову підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, складову забезпечення господарських процесів, що включає матеріально-ресурсне, фінансове, кадрове, організаційне, нормативно-методичне, маркетингове та технологічне забезпечення, а також склад основних обмежень зовнішнього середовища і, на відміну від існуючих підходів, складову забезпечення якості проходження господарських процесів, що базується на системі внутрішнього контролю та звітності, автоматизованих системах управління, статистичному керуванні, аудиті та цифровізації процесів, а також на системі моніторингу та аналізу результатів господарських процесів і якісних показників їх проходження.

5. Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Структура, зміст та оформлення дисертаційної роботи Власенко І. В. відповідають існуючим вимогам до кваліфікаційних наукових робіт. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації складає 184 сторінок тексту та списку використаних джерел із 257 найменування. Зміст дисертаційної роботи, кількість та повнота поставлених завдань повною мірою відображають розкриття обраної теми та досягнення поставленої мети, що відображено у висновках до розділів та загальних висновках дисертаційної роботи.

6. Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження Власенко І. В. опубліковано 14 наукових праць, з них 1 розділ у закордонній монографії, 1 стаття у науковому фаховому виданні, яке входять до

міжнародних науко метричних баз даних Scopus та Web of Science, 6 статей у фахових виданнях України, а також 6 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг, що належить автору, становить 5,39 друк. арк.

7. Наукове та практичне значення результатів дослідження.

Наукова значущість отриманих результатів визначається можливістю використання розроблених в дисертації теоретичних та методичних підходів у проведенні подальших досліджень та у практичній діяльності. Вони спрямовані на вирішення важливого наукового завдання, що виявляється в удосконаленні існуючих та формуванні нових теоретичних засад та науково-методичних підходів до формування та підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств. Розроблені автором дисертації методологічні положення та методичні підходи можуть бути використані у практиці реального сектору економіки.

Отримані результати у вигляді практичних рекомендацій пройшли апробацію та впроваджені Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОДА (довідка 01-10/2846 від 19.12.2023 року); ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (довідка № 484 від 14.11.2023 р.; ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод» (довідка 02/96 від 05.02.2024 р.); ТОВ «Краснянське СП «Агромаш» (довідка № 383 від 24 жовтня 2023 року).

Основні теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Хмельницького національного університету під час підготовки та викладання дисциплін: «Економіка підприємства», «Основи стандартизації, метрології та якості», «Маркетингова товарна політика», «Маркетингове управління якістю товарів та послуг» (довідка № 14 від 11.01.2024 р.).

8. Дискусійні положення та недоліки дисертації.

Дисертаційне дослідження не позбавлене певних зауважень та дискусійних положень, які потребують уточнення та доопрацювання з метою його покращення.

1. Безсумнівною новизною дисертаційної роботи є розробка механізму формування та підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (с. 153-176), структурнологічна модель якого ґрунтується на засадах продуктоорієнтованого процесного підходу та моделі оцінки конкурентоспроможності продукції у взаємозв'язку з параметрами її якості, та вказано на проблеми, які можуть виникнути при впровадженні такого механізму на машинобудівних підприємствах (стор. 183-196). На нашу думку, робота значно виграла б, якщо було вказано місце запропонованого механізму в системі управління якістю, яка відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015, які впроваджені на підприємствах машинобудівної галузі та вказано на можливість забезпечення запропонованим механізмом формування та підвищення якості та конкурентоспроможності продукції виконання вимог до якості, які висуваються в стандарті ISO 9001:2015.

2. Розроблено модель розрахунку конкурентоспроможності певного виду машинобудівної продукції на визначеному ринку як ймовірності придбання її на основі розрахунку відносного рівня нормативної якості даної продукції, коефіцієнта дієвості маркетингового комплексу підприємства на визначеному ринку та коефіцієнта інформаційного охоплення цільової аудиторії (с. 129–150). Проте розрахунки рівня якості та конкурентоспроможності машинобудівної продукції на окремих підприємствах по даній моделі відсутні. З огляду на цікавість та оригінальність розробленої автором моделі, бажаним є надання інформації стосовно результатів її застосування, запитів на неї, зокрема чи дозволило це підприємствам підвищити рівень управління якістю та конкурентоспроможністю їх продукції.

3. Авторка пропонує визначати сприйняту якість продукції, яка базується на врахуванні особистісних суджень споживача щодо переваг і загального рівня досконалості як продукції, так і її виробника. Для визначення сприйнятої якості, на наш погляд, доцільно було б використати QFD-матрицю, яка є результатом структурування функції якості. QFD-аналіз

реалізується на етапі проектування продукції і є ефективним методом врахування «голосу споживача» при виробництві продукції, що робить доцільним використання QFD-методу для продукції машинобудівних підприємств, але це є безумовно дискусійним питанням.

4. У дисертаційній роботі недостатньо висвітлено, за допомогою яких методів обирались складові сприйнятної якості машинобудівної продукції, такі як дієвість маркетингового комплексу підприємства на визначеному ринку та інформаційне охоплення цільової аудиторії.

5. На стор. 161-165 дисертаційної роботи розглянуто ресурсне забезпечення механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства та вказано, що ключовим є фінансове забезпечення. На нашу думку, поряд з фінансовим, важливим для забезпечення високої якості та конкурентоспроможності продукції є також забезпечення висококваліфікованими кадрами, тому, доцільно було б присвятити більше уваги ролі людського фактору в запропонованому механізмі та розробити програму заходів підготовки і навчання співробітників до роботи в умовах функціонування механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на підприємствах машинобудівної галузі.

6. Мають місце окремі зауваження до оформлення дисертаційної роботи, зокрема номери розділів дисертаційної роботи позначено римськими цифрами.

Проте, всі наведені дискусійні положення та зауваження не зменшують теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження, носять рекомендаційний характер і можуть виступати предметом дискусії під час захисту дисертаційної роботи.

9. Загальні висновки. Дисертація Власенко І. В. «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств» є самостійним, завершеним, науковим дослідженням, яке сприяє вирішенню важливої наукової проблеми створення механізму

формування та підвищення якості та конкурентоспроможності на підприємствах машинобудівної галузі. Структура та зміст роботи повністю відповідають поставленій меті та завданням дослідження.

Тему дисертаційної роботи розкритою необхідним чином, а поставлена мета повністю досягнута. За змістом представлена робота відповідає спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за якістю та змістовністю теоретичних та методичних розробок вона відповідає рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Загалом дисертаційна робота «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств» відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року №44, а її автор – **Власенко Інна Валеріївна** заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Опонент

д .е. н., доцент, доцент кафедри
управління та смарт-інновацій
Київського національного університету
технологій та дизайну

Світлана БОНДАРЕНКО

С. Бондаренко
Зав. КАНЦ